

Henkilökohtainen apu matkoilla

29.4.2017

Tanja Alatainio, lakimies Heta-Liitto

Taustaa

- **Vammaispalvelulaki**
 - Henkilökohtaista apua myönnetään päivittäisiin toimiin, työhön ja opiskeluun, harrastuksiin, yhteiskunnalliseen osallistumiseen sekä sosiaalisen vuorovaikutuksen ylläpitämiseen
- **He 166/2008 vp**
 - *Välttämättömiksi kuluiksi voidaan katsoa myös avustajan matkakulut tilanteissa, joissa avustaminen edellyttää matkustamista työnantajan mukana esimerkiksi vaikeavammaisen henkilön työn tai harrastusten yhteydessä.*
- **StVM 32/2008 vp**
 - *Lisäksi henkilökohtaista apua voi olla tarpeen järjestää myös ulkomaille suuntautuvien loma- ja työmatkojen ajaksi.*

Mistä on kyse?

- Henkilökohtaisen avun *tuntien* sekä henkilökohtaisen avustajan *matka- ja majoituskustannusten* korvattavuus
- Korkeimmassa hallinto-oikeudessa on ollut käsiteltävänä lähinnä ulkomaanmatkoja koskevia tilanteita
 - Kotimaanmatkat korvataankin kunnissa usein helpommin

Miten korvattavuutta arvioidaan?

- Korkeimman hallinto-oikeuden päätösten perusteella arvioidaan seuraavia:
 1. Onko kyseinen matka sosiaalihuollon asiakkaan tavanomaisen elämän toiminto?
 - VPL 8 §:n 2 mom:
 - Kunnan *on järjestettävä* vaikeavammaiselle henkilölle kohtuulliset kuljetuspalvelut niihin liittyvine saattajapalveluineen, päivätoimintaa, *henkilökohtaista apua* sekä palveluasuminen, jos henkilö vammansa tai sairautensa johdosta välttämättä tarvitsee palvelua *suoriutuakseen tavanomaisista elämän toiminnoista*.

Miten korvattavuutta arvioidaan?

2. Avustajan matkakulujen osalta lisäksi
 - Ovatko kulut *välttämättömiä*
 - Ovatko kulut *kohtuullisia*
 - VPL 8 d §:n 2 mom 1-kohta
 - Kunta voi järjestää henkilökohtaista apua korvaamalla vaikeavammaiselle henkilölle henkilökohtaisen avustajan palkkaamisesta aiheutuvat kustannukset työnantajan maksettavaksi kuuluvine lakisääteisine maksuineen ja korvauksineen sekä *muut kohtuulliset avustajasta aiheutuvat välttämättömät kulut.*

Henkilökohtaisen avun tunnit matkalla

- **A. Normaalisti käytössä olevat tunnit**
 - Mihin tarkoitukseen hallintopäätöksessä myönnetty?
 - Vrt. opiskeluun tai työhön myönnettyjä tunteja ei voi automaattisesti käyttää vapaa-ajan matkalla
 - Henkilökohtaisen avun saatavuutta lyhyillä / tavanomaisilla matkoilla ei ole laissa suoranaisesti rajattu
 - Hallintopäätöksissä ei myöskään yleensä tällaisia rajoituksia
 - Joissakin tilanteissa matka voitaneen kuitenkin katsoa olosuhteiden muutokseksi
 - Vrt. myös edellä mainittu arvio tavanomaisen elämän toiminnoista
 - Usein hyvä varmistaa viranhaltijalta ennen matkaa tuntien käytettävyys!

Henkilökohtaisen avun tunnit matkalla

■ B. Lisätunnit

- Usein matkan aikana henkilökohtaisen avun tarve saattaa olla runsaampaa kuin kotioloissa
 - Mahdollista hakea lisätunteja matkan ajalle
 - Huom! Voimassa olevan päätöksen ylittävien tuntien osalta asiakas ottaa riskin siitä, että avustajan palkkakustannukset saattavat jäädä hänen maksettavakseen
 - Työnantaja on työlainsäädännön nojalla aina vastuussa siitä, että työntekijä saa palkan tehdyistä työtunneista
 - Mahdollisuuksien mukaan suositeltavaa jättää hakemus lisätunneista hyvissä ajoin ennen matkan alkua

Avustajan matkakustannusten korvaaminen

- Korkeimman hallinto-oikeuden päätöksissä myönnetty korvaus avustajan matkakustannuksista esimerkiksi Thaimaan ja Espanjan matkojen osalta

Oleskelu ulkomaila

- **Sosiaalihuoltolain 57 §:**
 - Henkilön kotikunnalla ei ole kuitenkaan velvollisuutta järjestää sosiaalihuoltoa ulkomaila oleskelevalla henkilölle, ellei muualla toisin säädetä
- Hallituksen esityksessä (**164/2014 vp**) katsottu seuraavaa:
 - Esimerkiksi vammaisten henkilöiden kohdalla yhdenvertaiset edellytykset elää ja toimia muiden kanssa yhdenvertaisena yhteiskunnan jäsenenä edellyttäisivät poikkeuksen säätämisestä vammaispalveluja koskevassa erityislainsäädännössä
- Toistaiseksi poikkeusta ei ole kuitenkaan vammaispalveluihin säädetty
 - Vrt. yhdenvertaisuuden toteutuminen erityisesti työkomennukselle tai vaihto-opiskelijoiksi lähtevien osalta
 - Toteutuvatko EU-oikeuden ja YK:n vammaissopimuksen vaatimukset?

Oleskelu ulkomailla

- Korkein hallinto-oikeus katsonut eräässä tapauksessa kahden (2) kuukauden Yhdysvaltoihin suuntautuneen matkan olleen oleskelua ulkomailla

Muita rajoituksia

- **1. Avustajan ”oma lomamatka”**
- Joissakin tapauksissa korkein hallinto-oikeus on katsonut matkan osittain henkilökohtaisen avustajan omaksi lomaksi
 - Vaikuttanut siihen, kuinka suuri osa avustajan matkakustannuksista on korvattu
 - Avustaja ollut työnantajan perheenjäsen (1/8)
 - Avustaja ollut perheen ulkopuolinen henkilö, mutta hänen omaa perhettään ollut matkalla mukana (1/4)
 - Avustajan työtehtävät olleet vähäisiä verrattuna kotiloissa tapahtuvaan henkilökohtaiseen avustamiseen
 - Tuomioistunpäätösten perustelut tältä osin kuitenkin epäselviä
- **Huom! Se, että kunnalla katsotaan olevan velvoite korvata kulut vain osittain, ei vapauta työnantajaa työoikeudellisesta velvoitteesta korvata työntekijän matkakuluja kokonaisuudessaan**

Muita rajoituksia

■ 2. Kaukomatkat

- Korkein hallinto-oikeus on eräessä päätöksessään katsonut, että vajaan kuukauden mittainen kaukomatka noin vuoden sisään toisesta kaukomatkasta ei kuulunut tavanomaisiin elämän toimintoihin

KIITOS!